

Uchwała z dnia 8 sierpnia 2007 r.

II UZP 3/07

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Jolanta Strusińska-Żukowska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 sierpnia 2007 r. sprawy z wniosku Ryszarda D. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o wysokość świadczenia, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 maja 2007 r. [...]

„1. Czy protokół komisji weryfikacyjnej dla pracowników dozoru i kierownictwa ruchu na odkrywce w kopalni siarki lub węgla brunatnego oraz w kopalniach otworowych siarki przedłożony organowi rentowemu po uprawomocnieniu się decyzji o przyznaniu prawa do emerytury obliczonej na podstawie art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353) może stanowić przesłankę do wznowienia postępowania w celu ponownego ustalenia wysokości przyznanego świadczenia na podstawie art. 114 ust. 1a ustawy?

A w przypadku pozytywnej odpowiedzi na powyższe pytanie;

2. Czy przez prace, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy FUS (obecnie art. 50c ust. 1 pkt 5) wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce, uzasadniające zastosowanie przelicznika 1,2 (art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy) należy rozumieć wszelkie prace wykonywane w ruchu zakładu górniczego na stanowiskach wymienionych w załączniku Nr 3 do zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 23 grudnia 1994r., w tym na stanowisku "inspektora specjalności mechanicznej" - C pkt 5, czy też jedynie prace wykonywane na terenie wyrobiska odkrywkowego lub jego przedpolu oraz zwałowiska ?”

p o d j ą ł uchwałę:

Protokół komisji weryfikacyjnej działającej na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r. w sprawie ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowi-

skach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej (Dz.U. Nr 40 poz. 48), nie może stanowić przesłanki do wznowienia postępowania w celu ponownego ustalenia wysokości świadczenia w trybie art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z zm.).

U z a s a d n i e

Przytoczone w sentencji uchwały zagadnienie prawne powstało na tle następującego stanu faktycznego. Decyzją z dnia 26 lutego 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. przyznał wnioskodawcy Ryszardowi D. prawo do emerytury górniczej, przyjmując do obliczenia jej wysokości okresy pracy górniczej według przelicznika 1,2. Okresy pracy górniczej były niesporne i zostały ustalone na podstawie świadectwa pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą wystawionego w dniu 16 lutego 2004 r. przez Kopalnię Węgla Brunatnego SA. Zaliczony okres pracy górniczej obejmował zatrudnienie od 1 czerwca 1968 r. do 16 lutego 2004 r. na stanowisku inspektora specjalności mechanicznej (art. 36 ust. 1 pkt 5 zarządzenia nr 9 Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 23 grudnia 1994 r. zał. 3 cz. C pkt 5). Po rozwiązaniu stosunku pracy z dniem 26 marca 2004 r. i przedłożeniu świadectwa wykonywania pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą, decyzją z dnia 5 kwietnia 2004 r. organ rentowy przeliczył ponownie wysokość emerytury, doliczając staż pracy od 17 lutego 2004 r. do 26 marca 2004 r., ustalając podjęcie wypłaty z dniem 1 marca 2004 r. W powyższej decyzji, okres pracy górniczej został ponownie przeliczony według wskaźnika 1,2 wynikającego z art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.). W dniu 24 czerwca 2004 r. organ rentowy zwrócił się do Kopalni Węgla Brunatnego „A.” SA w T. o uzupełnienie wniosku o załącznik do karty ewidencyjnej dniówek przepracowanych na odkrywce i protokół Komisji weryfikacyjnej dotyczący okresów pracy górniczej od 1 czerwca 1968 r. do 26 marca 2004 r. na stanowisku inspektora specjalności mechanicznej. Załącznik do karty ewidencyjnej dniówek przepracowanych na odkrywce i protokół Komisji weryfikacyjnej miał zostać sporządzony na podstawie zarządzenia Nr 1 Mini-

stra Przemysłu i Handlu z dnia 5 lutego 1996 r. oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r. w sprawie ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej (Dz.U. Nr 40 poz. 358). Komisja weryfikacyjna Kopalni Węgla Brunatnego „A.” SA w T. protokołem [...] po rozpatrzeniu wniosku w dniu 8 lipca 2004 r. odmówiła uznania, że wnioskodawca wykonywał podaną we wniosku liczbę dniówek na odkrywce w kopalniach odkrywkowych z uwagi na to, że praca na stanowisku inspektora specjalności mechanicznej nie była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce. Wobec powyższego organ rentowy decyzją z dnia 23 lipca 2004 r. dokonał korekty stażu pracy i przeliczenia emerytury, obliczając ją z pominięciem przelicznika 1,2 za okres pracy górniczej od 1 czerwca 1968 r.

Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2005 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Koninie oddalił wniesione przez Ryszarda D. odwołanie od tej decyzji. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał jako niesporne, że Kopalnia nie prowadziła ewidencji dniówek przepracowanych na odkrywce dla pracowników dozoru. Natomiast w okresie od 1 października 1998 r. do 26 marca 2004 r. prowadzona była ewidencja godzin przepracowanych na odkrywce dla potrzeb wypłaty dodatku do wynagrodzenia zasadniczego za czas efektywnie przepracowany na odkrywce. Powyższy dodatek przysługiwał każdemu pracownikowi za czas efektywnie przepracowany na terenie wyrobiska odkrywkowego lub jego przedpolu oraz zwałowiska. Sąd pierwszej instancji w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy ustalił, że wnioskodawca prace związane z planowaniem i przygotowaniem remontów wykonywał w większości w biurze, natomiast obecności na odkrywce wymagał nadzór nad pracami remontowymi. Zdaniem Sądu pierwszej instancji praca na odkrywce obejmuje prace wykonywane w terenie, bezpośrednio w wyrobisku górniczym, a także prace na przedpolu odkrywki. Sąd uznał, mając na względzie zakres obowiązków powierzonych odwołującemu i sposób ich wykonywania, że mimo iż kontrola oraz nadzór nad przebiegiem remontów była wykonywana w terenie, to uwzględniając pozostałe obowiązki odwołującego się, nie można przyjąć, że praca na odkrywce była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Potwierdza to także ewidencja godzin na odkrywce prowadzona dla potrzeb przyznania tzw. „dodatku wkopowego”, z której wynika, że wnioskodawca nie przebywał na odkrywce stałej liczby godzin w miesią-

cu, a liczba godzin w poszczególnych miesiącach była zasadniczo niższa od normalnego czasu pracy. Odnosząc się natomiast do protokołu komisji weryfikacyjnej Sąd stwierdził, że zostały naruszone procedury przewidziane w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r., komisja bowiem nie powiadomiła wnioskodawcy o swoim posiedzeniu, nie przesłuchała świadków ani nie przeanalizowała akt osobowych pracownika. Komisja z góry ustaliła, na jakich stanowiskach wykonywana jest praca stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce, a na pozostałych stanowiskach odmawiała sporządzenia wykazu dniówek na odkrywce.

Rozpatrując apelację wnioskodawcy od powyższego wyroku, Sąd Apelacyjny dostrzegł zagadnienie prawne, budzące poważne wątpliwości, a dotyczące wznowienia postępowania w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS, a w przypadku przyjęcia dopuszczalności wznowienia postępowania w oparciu o protokół komisji weryfikacyjnej KWB „A.” w T. - poważne wątpliwości wzbudziła wykładnia przepisu art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy emerytalnej. Zgodnie z art.114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Natomiast w myśl ust. 1a dodanego przez art. 1 pkt 25 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 121, poz. 1264) zmieniającej powołaną ustawę z dniem 1 lipca 2004 r., przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości. W rozpoznawanej sprawie, mimo że pozwany nie wskazał podstawy prawnej wydania zaskarżonej decyzji, należało przyjąć zdaniem Sądu drugiej instancji, iż podstawą wydania decyzji z dnia 23 lipca 2004 r. była regulacja zawarta w art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej. Wbrew sformułowaniom zawartym zarówno w protokole komisji weryfikacyjnej KWB „A.”, jak i samej decyzji, brak jakiegokolwiek materiału, aby uznać, że postępowanie zostało wszczęte na wniosek ubezpieczonego. W tej sytuacji postępowanie winno toczyć się na podstawie art. 149 k.p.a. w związku z art. 124 ustawy o emeryturach i rentach, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 25 maja 2004 r., III UK 31/04 (OSNP 2005 nr 1, poz. 13). Bezsporne

jest, że w rozpoznawanej sprawie nie zostały dochowane zasady postępowania określone w art. 149 k.p.a (nie wydano postanowienia o wznowieniu postępowania, a ubezpieczony nie miał możliwości powołania dowodów), co mogło mieć istotny wpływ na wynik postępowania. O ile jednak powyższe uchybienie mogło ulec sanowaniu w drodze odwołania od zaskarżonej decyzji, to uznanie przez Sąd pierwszej instancji za nieistotny w sprawie dowód z protokołu komisji weryfikacyjnej Kopalni powoduje, że jedyny „nowy dowód” mający w ocenie pozwanego wpływ na wysokość pobieranej emerytury i powodujący wydanie zaskarżonej decyzji w myśl art. 114 ustawy o emeryturach i rentach, okazał się nieprzydatny do rozstrzygnięcia sprawy.

W związku z powyższym, w ocenie Sądu Apelacyjnego, organ rentowy nie dysponował nowymi dowodami lub ujawnionymi okolicznościami, które uzasadniałyby wydanie decyzji w trybie art. 114 ustawy emerytalnej, a żądanie przez pozwanego załącznika do karty ewidencyjnej dniówek przepracowanych na odkrywce oraz protokołu komisji weryfikacyjnej opracowanego w oparciu o regulacje zawarte w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r. w sprawie ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej i uzależnienie od ustaleń tej komisji obliczenia wysokości emerytury, było nieuzasadnione. Powołane rozporządzenie zostało wydane na podstawie art. 37 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. i dotyczy tych pracowników, którzy wykonywali prace na stanowiskach, których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze 1,5. W rozpoznawanej sprawie ubezpieczony wykonywał pracę na stanowiskach wymienionych w art. 36 ust. 1 pkt 5 ustawy (obecnie art. 50c pkt 5), która nie wymagała ewidencjonowania. Również rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. wydane na podstawie art. 5 ust. 5 oraz art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu górników i ich rodzin (Dz.U. Nr 5, poz. 32 ze zm.) dotyczyło stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty. Sąd pierwszej instancji uznał, że winien ustalić w oparciu o dostępne dowody czy wnioskodawca wykonywał prace górnicze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce, stosując art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach, obowiązującej od 1 stycznia 1999 r. Przepis ten stanowi, że przelicznik 1,2 stosuje się za każdy rok pracy, o której mowa w art. 36 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy, wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce

w kopalni węgla brunatnego oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla tych kopalń. Zgodnie z tym poglądem Sąd Okręgowy przeprowadził stosowne postępowanie dowodowe i na podstawie zgromadzonego materiału uznał, że odwołujący się nie spełniał warunków do pobierania emerytury górniczej przy zastosowaniu przelicznika 1,2. Sąd Apelacyjny nie podzielił tego stanowiska, uznając iż zarówno decyzja z dnia 26 lutego 2004 r., jak i zaskarżona decyzja z dnia 23 lipca 2004 r., zostały *de facto* wydane w oparciu o te same dowody, tj. świadectwa pracy oraz świadectwo wykonywania pracy górniczej i równorzędnej z pracą górniczą, których treść nie uległa zmianie. Skoro ewidencjonowanie przez pracodawców okresów pracy górniczej dotyczy jedynie zatrudnienia na stanowiskach, których okresy zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury, to protokół komisji weryfikacyjnej nie mógł stanowić o wznowieniu postępowania w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy emerytalnej w stosunku do wnioskodawcy, którego stanowisko nie uprawniało do zastosowania takiego przelicznika.

Sąd Apelacyjny wskazał także na wątpliwości, co do kryteriów decydujących o kwalifikowaniu wykonywanej pracy. Sąd Okręgowy w oparciu o zgromadzone dowody (zakres obowiązków pracowniczych, częściowo zeznania świadków, ewidencja godzin pracy na odkrywce prowadzona dla potrzeb przyznania tzw. dodatku wkopowego) uznał, że praca wykonywana przez odwołującego się na stanowisku inspektora specjalności mechanicznej, nie była pracą wykonywaną stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce. Sąd ustalał, czy liczba godzin w poszczególnych miesiącach na „odkrywce” zaewidencjonowana dla potrzeb „dodatku wkopowego” była zgodna z normatywnym czasem pracy. Za takim stanowiskiem może przemawiać treść zarządzenia [...] dyrektora KWB „A.” z dnia 29 października 1998 r. w sprawie zasad naliczenia dodatku do wynagrodzenia zasadniczego za czas efektywnie przepracowany na odkrywce, które w § 1 ust. 3 stanowi, że „dodatek, o którym mowa w ust. 1, przysługuje każdemu pracownikowi za czas faktycznie przepracowany na terenie wyrobiska odkrywkowego lub jego przedpolu oraz zwałowiska, jeżeli zostanie poleceniem służbowym skierowany do pracy w wyrobisku odkrywkowym lub jego przedpolu oraz na terenie zwałowiska”. Powyższe zarządzenie wydane zostało przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS, która wprowadziła regulację zawartą w art. 51 ust. 1 pkt 4, uzależniającą zastosowanie przelicznika 1,2 za każdy rok pracy, o której mowa w art. 36 ust.1 pkt 5 (obecnie -

art. 50c ust.1 pkt 5) od tego, czy wykonywana była stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce w kopalniach węgla brunatnego. Zatem interpretacja art. 51 ust.1 pkt 4 ustawy emerytalnej faktycznie zostałaby sprowadzona do uznania, że prace wykonywane na stanowiskach dozoru ruchu oraz kierownictwa ruchu kopalń jedynie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na terenie wyrobiska odkrywkowego lub jego przedpola oraz zwałowiska, uzasadniałyby zastosowanie przelicznika 1,2. Takie stanowisko zaprezentował Sąd pierwszej instancji w zaskarżonym wyroku. Sąd Apelacyjny nie podzielił tego poglądu, podnosząc że charakter stanowisk dozoru ruchu oraz kierownictwa ruchu kopalń wymaga, aby w pewnej części prace wykonywane były poza terenem wyrobiska odkrywkowego, jego przedpolu czy zwałowiska. Do takich prac niewątpliwie będą należały prace przygotowawcze, planowanie wykonania robót przez podległych pracowników, sporządzanie sprawozdań, ewidencji oraz udział w naradach. Trudność w rozgraniczeniu stanowisk określonych w art. 36 ust. 1 pkt 5 na takie, które będą uprawniały do zastosowania przelicznika 1,2 oraz takie, które będą uzasadniały jedynie przeliczenie stażu pracy w stosunku 1: 1 wynika również z faktu, że w większości rozpoznawanych spraw okres zatrudnienia obejmuje prace wykonane pod rządem przepisów obowiązujących przed 1 stycznia 1999 r., kiedy nie było wymogu, aby prace były wykonywane „stale i pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce”. W ocenie Sądu drugiej instancji, art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS winien być interpretowany zgodnie z treścią świadectwa wykonywania pracy górniczej. Skoro ze świadectwa wynika, że praca górnicza w dozorcze była wykonywana w danym okresie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w kopalni odkrywkowej, to należy uznać, iż wysokość emerytury winna uwzględniać przelicznik 1,2.

W piśmie procesowym z dnia 1 sierpnia 2007 r., organ rentowy wniósł o udzielenie odpowiedzi twierdzącej na oba przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienia prawne, a więc uznanie, że protokół komisji weryfikacyjnej, mógł stanowić podstawę ponownego ustalenia wysokości świadczenia w trybie art. 114 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz że dla zastosowania przelicznika 1, 2 (art. 51 ust. 1 pkt 4 ustawy) konieczne jest wykazanie wykonywania pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na terenie wyrobiska odkrywkowego lub jego przedpola oraz zwałowiska.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu także z urzędu, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość. Te same zasady znajdują odpowiednie zastosowanie, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości (ust. 1a ustawy). Nie ulega wątpliwości, biorąc pod uwagę ukształtowane na tle tego przepisu (art. 114 ust. 1 ustawy) orzecznictwo, że przepis ten nie wymaga, by ujawnione okoliczności, mające wpływ na treść określonej decyzji, były nowe. Według tego przepisu muszą to być takie okoliczności, które istniały przed wydaniem prawomocnej decyzji i które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość, natomiast - wnioskując z brzmienia przepisu - nie ma znaczenia to, czy owe okoliczności były znane organowi rentowemu, a mimo to ich nie powołał, czy też były mu nieznane i dlatego nie skorzystał z nich. Kwestię tę wyjaśnił wszechstronnie Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 lutego 2004 r., II UK 251/03 (nieopublikowany), jak również we wcześniejszych orzeczeniach, z których warto przytoczyć zwłaszcza wyrok z dnia 12 stycznia 2001 r., II UKN 182/00 (OSNAPiUS 2002 nr 17, poz. 419). Sąd Najwyższy wyraził w nim pogląd, że warunkiem ponownego ustalenia prawa do świadczeń nie jest ujawnienie nowych okoliczności, lecz takich, które istniały przed wydaniem decyzji, a nie zostały uwzględnione przez organ rentowy. Tezę tę zaaprobował następnie Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 5 czerwca 2003 r., III UZP 5/03 (OSNP 2003 nr 18, poz. 412), wyjaśniając ponadto, że nie uzasadnia wszczęcia z urzędu postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń odmienna ocena dowodów dołączonych do wniosku o emeryturę lub rentę, przeprowadzona przez organ rentowy po uprawomocnieniu się decyzji przyznającej świadczenie. Oznacza to, że podstawy do wznowienia przez organ rentowy postępowania o ponowne ustalenie prawa do świadczeń nie może stanowić odmienna ocena dowodów, na podstawie których została wcześniej wydana prawomocna decyzja w sprawie świadczeń, lecz wykrycie takich okoliczności faktycznych, które istniały przed wydaniem decyzji, lecz były organowi rentowemu nieznane bądź nawet znane, lecz nie przypisał on im właściwego znaczenia.

Przechodząc do uwag dotyczących bezpośrednio przedstawionego do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego, na wstępie należy zauważyć, że zgodnie z art. 50d ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej przeliczeniu podlegają tylko okresy pracy górniczej wykonywanej w przodkach bezpośrednio przy urabianiu i ładowaniu urobku oraz przy innych pracach przodkowych oraz w kopalniach siarki lub węgla brunatnego oraz w drużynach ratowniczych. Wykaz stanowisk pracy wykonywanej w przodkach uwzględnianej w rozmiarze półtorakrotnym, powinno ustalić rozporządzenie wydane na podstawie art. 50d ust. 3. Ponieważ rozporządzenie takie nie zostało wydane, obowiązuje nadal (z mocy art. 194 wskazanej ustawy) wykaz stanowisk zawarty w załączniku Nr 3 do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1994 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk pracy górniczej oraz stanowisk pracy zaliczanej w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury lub renty (Dz.U. z 1995 r. Nr 2, poz. 8), wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 5 ust. 5 i art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1995 r. Nr 30, poz. 154). Uwzględnieniu przy ustalaniu prawa do emerytury górniczej z przelicznikiem 1,5 podlega także praca na określonych stanowiskach dozoru ruchu i kierowników ruchu kopalń (praca górnicza w rozumieniu art. 50c ust. 5), ale pod warunkiem, że jest wykonywana pod ziemią albo na powierzchni w kopalniach siarki lub węgla brunatnego przez co najmniej połowę dniówek roboczych w miesiącu. Wykaz tych stanowisk zawiera załącznik Nr 4 do wskazanego rozporządzenia. Tak szczegółowe określenie miejsca wykonywania pracy górniczej pod ziemią (w przodku) oraz wymóg przepracowania przez pracowników dozoru ruchu i kierowników ruchu kopalń określonego czasu pod ziemią wymagało prowadzenia dokładnej ewidencji czasu tej pracy. Upoważnienie do wydania rozporządzenia określającego zasady ewidencjonowania zawarte jest w art. 50d ust. 4. Rozporządzenie na podstawie powyższego upoważnienia nie zostało wydane, należy jednak przyjąć, że nadal obowiązuje rozporządzenie w tej kwestii wydane na podstawie uchylonego art. 37 ust. 4 ustawy emerytalnej (będącego poprzednikiem art. 50d ust. 4), tj. rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r. w sprawie ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej (Dz.U. Nr 40, poz. 358).

Ogólnie mówiąc, tzw. staż „do wymiaru” emerytury przelicza się przy pomocy przeliczników 1,8; 1,5; 1,4 i 1,2 (art. 51 ust. 1 pkt 1 - 4). Przy liczeniu stażu pracy górniczej „do wymiaru” przeliczany jest każdy okres pracy górniczej (art. 50c ust. 1 pkt. 1 - 9). Przeliczniki są jednak zróżnicowane w zależności od tego, w jaki sposób jest wykonywana praca górnicza, tj. stale pod ziemią, częściowo pod ziemią, częściowo na powierzchni, czy stale na powierzchni. Najwyższy przelicznik (1,8) stosowany jest do tych okresów pracy górniczej, które w stażu „prawa” do emerytury uwzględniane są z przelicznikiem 1,5 (art. 51 ust. 1 pkt 2). Ponieważ okresy te zostały zidentyfikowane dla celów ustalenia stażu „do prawa” ustawodawca nie określił zasad ich uwzględniania. Wszystkie okresy uwzględnione w stażu „do prawa” z przelicznikiem 1,5 - w stażu do wymiaru zostaną przeliczone w proporcji 1,8. Przelicznik 1,5 ma zastosowanie do pracy górniczej wykonywanej stale i w pełnym wymiarze pod ziemią. Jeżeli natomiast praca górnicza jest wykonywana częściowo pod ziemią, częściowo na powierzchni, to należy ją uwzględniać z przelicznikiem 1,4. Wykonywanie pracy górniczej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na odkrywce, tj. w kopalniach siarki i węgla brunatnego, w kopalniach otworowych siarki oraz w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalni siarki i węgla brunatnego uwzględniane jest w stażu „do wymiaru” z przelicznikiem 1,2 (art. 51 ust. 1 pkt 4). Warunek pracy „w pełnym wymiarze” jest spełniony, jeżeli umowa o pracę górniczą (art. 50c ust. 1 pkt 1 - 9) zawarta jest na tzw. pełny etat. Ustawodawca nie wskazał bezpośrednio, kiedy należy uważać, że praca jest wykonywana pod ziemią „stale”, nie definiuje jej, ani nie upoważnia do wydania rozporządzenia ustalającego zasady ewidencjonowania tej pracy, *nota bene* takiego upoważnienia nie było także w poprzednio obowiązującej ustawie z dnia 1 lutego 1983 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin. W ocenie Sądu Najwyższego, praca pod ziemią wykonywana „stale”, to praca która z natury rzeczy może być wykonywana tylko pod ziemią. O tym zatem czy praca jest wykonywana pod ziemią, czy na odkrywce decyduje rodzaj i charakter pracy wynikający ze stanowiska uzgodnionego w umowie o pracę (wykaz stanowisk pracy górniczej wykonywanej na odkrywce zawierają załączniki Nr 1 i Nr 2 do powołanego wcześniej rozporządzenia z 23 grudnia 1994 r.). Podstawą do ustalenia długości okresów pracy górniczej może więc być wyłącznie umowa o pracę określająca stanowisko oraz lista obecności potwierdzająca faktyczny okres wykonywania pracy. Dni nieobecności w pracy z powodu choroby nie są

bowiem uwzględniane w stażu pracy górniczej (z wyjątkiem określonym w art. 50c ust. 2).

W rozpatrywanej sprawie wnioskodawca zatrudniony był w KWB „A.” na stanowisku pracy zaliczanym do pracy górniczej przez art. 50c ust. 1 pkt 5. Zgodnie z ustawą, okresy pracy określonej w tym przepisie mogły być uwzględniane w stażu „do wymiaru” z przelicznikiem 1,8 jeżeli praca była wykonywana pod ziemią przez co najmniej połowę dniówek w miesiącu, z przelicznikiem 1,4 jeżeli praca była wykonywana częściowo pod ziemią, częściowo na powierzchni, ale pod ziemią przez okres krótszy niż połowa dniówek w miesiącu, oraz z przelicznikiem 1,2 jeżeli praca jest wykonywana na odkrywce w kopalniach siarki i węgla brunatnego, w kopalniach otworowych siarki, w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalni siarki i węgla brunatnego. Z powyższego wynika, że wnioskodawca, jako osoba zatrudniona na stanowisku dozoru ruchu w kopalni odkrywkowej powinien mieć staż pracy górniczej przeliczony w rozmiarze 1 : 1,2. Gdyby określenie „na odkrywce” rozumieć jako miejsce wykonywania czynności, a nie miejsce zatrudnienia w kopalni odkrywkowej, to pracownicy dozoru ruchu i kierownicy ruchu kopalni byłiby w gorszej sytuacji niż osoby zatrudnione na określonych stanowiskach w przedsiębiorstwach i innych podmiotach wykonujących roboty górnicze dla kopalni siarki i węgla kamiennego, co do których nie ma wymogu, aby pracowali na odkrywce. Zatem rozważania w kwestii ustalenia pojęcia „na odkrywce” (bezpośrednio w wyrobisku czy także na przedpolu) nie mają znaczenia. Wobec tego, że ustawa nie przewiduje żadnego specjalnego trybu stwierdzania stałości zatrudnienia, a w szczególności nie dopuszcza stosowania protokołów komisji weryfikacyjnych; posłużenie się przez organ rentowy rzeczonym protokołem w celu wydania nowej decyzji w trybie art. 114 ust. 1a było więc niezgodne z przepisami prawa.

Zdaniem Sądu Najwyższego, protokół komisji weryfikacyjnej działającej na podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 lutego 2004 r. w sprawie ewidencjonowania przez pracodawców okresów zatrudnienia na stanowiskach, na których okresy pracy górniczej zalicza się w wymiarze półtorakrotnym przy ustalaniu prawa do górniczej emerytury oraz na niektórych innych stanowiskach pracy górniczej, nie może stanowić przesłanki do wznowienia postępowania w celu ponownego ustalenia wysokości świadczenia w trybie art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej.

Kierując się powyższym orzeczono jak w sentencji uchwały.

